

Οι “ορκισμένες παρθένες” της Αλβανίας, που υποδύονται τους άνδρες

πηγή: <http://www.24grammata.com/?p=726>

24grammata.com/ Λαογραφία, γράφει ο Γιώργος Δαμιανός

Ποιες είναι;

Πρόκειται για γυναίκες, για ανδρογυναίκες, στα βουνά της βόρειας Αλβανίας (του Μαυροβουνίου και του Κοσσόβου), μουσουλμανικού θρησκειύματος, οι οποίες έτυχε να χάσουν τον πατέρα ή τον αδελφό τους και υποδύονται, εκείνες, τον άνδρα του σπιτιού. Ακολουθώντας έναν μεσαιωνικό έθιμο, τον Kapun, ορκίζονται μπροστά στους γηραιότερους του σογιού σεξουαλική αγνότητα (γι αυτό και στην Αλβανία τις ονομάζουν verginescha από το λατ. vergina : παρθένα) . Αμέσως μετά τον όρκο κυκλοφορούν με κοντά μαλλιά, ντύνονται με ανδρικά φαρδιά ρούχα, πηγαίνουν στο καφενείο, καπνίζουν, έχουν λόγο και “τιμή” ανάμεσα στους άνδρες, στις γεωργικές δουλειές, στις αγοροπωλησίες. Δίνουν το λόγο της “ανδρικής” του τιμής στα χρέη ή στο γάμο των άλλων μελών της οικογένειας. Τους αποκαλούν με αρσενικές καταλήξεις ονομάτων. Μπορούν να δεχτούν ξένους στο σπίτι (ανήκουστο για μουσουλμάνες) και φυσικά δε πλένουν, δε μαγειρεύουν, δεν κάνουν καμία γυναικεία δουλειά. Στο μάτια της κοινωνίας τους είναι πλέον άνδρες. Η φράση “ορκισμένες παρθένες” , Sworn Virgin, είναι πλέον παγκόσμια και δόθηκε από τους περιηγητές που τις πρωτοεντόπισαν στις αρχές του 20ου αιώνα. Αυτή η φράση είναι εντελώς εσφαλμένη και παραπλανητική. Αυτό, δηλαδή, που εντυπωσίασε τους Δυτικούς μελετητές ήταν η παρθενία; Δεν είχαν ξανακούσει για καθολικές μοναχές στην πατρίδα τους; Ορκισμένες παρθένες δεν είναι και αυτές; Η άρνηση της φύσης αυτών των γυναικών δεν τους ενόχλησε καθόλου; Οι βεργκινέσκα, σήμερα, είναι όλες άνω των 50 χρόνων και σε ορισμένες δεκαετίες η παράδοση, ελπίζουμε να εξαφανιστεί εντελώς

Εξήγηση του εθίμου

α. σε μια κοινωνία που όλες οι δραστηριότητες της οικογένειας με τον υπόλοιπο κόσμο, περνάνε μέσα από τα ανδρικά χέρια, είναι μεγάλη δυστυχία να μην υπάρχουν αρσενικοί στην οικογένεια. (μέχρι εδώ, η ιστορία είναι γνωστή και σε μας. Σ’ αυτήν την περίπτωση, στα δικά μας έθιμα, αναλάμβανε κάποιος άνδρας από το σόι ή ο παπάς. Ευτυχώς, δε φτάσαμε ποτέ σε υποκριτικές αστειότητες). Αντίθετα, στα βουνά της Αλβανίας, η μεγαλύτερη κόρη έπαιρνε το ρόλο του άνδρα και κατά ένα μυστηριώδη τρόπο η κοινωνία την (ή “τον”) αποδεχόταν αυτόματα ως άνδρα. Η απόφαση της ήταν αμετάκλητη. Και αν, σπανιότατα, αυτή η “ορκισμένη παρθένα” πατούσε τον όρκο της και έμενε έγκυος τιμωρείτο με λιθοβολισμό.

β. Μια άλλη εξήγηση, ακόμα πιο σκληρή είναι ότι γίνονται verginescha για να αποφύγουν το γάμο που έχουν κανονίσει οι γονείς, όταν το κορίτσι ήταν ακόμα βρέφος. Βέβαια για να ισχύει κάτι τέτοιο πρέπει να μην υπάρχουν, όντως, άνδρες στην οικογένεια και να μην επιθυμεί με τίποτα η κόρη να παντρευτεί τον λεγόμενο. Η verginescha έπρεπε να τηρήσει τον όρκο της εφ’ όρου ζωής γιατί, αν τον αθετούσε, η οικογένεια του προσυμφωνημένου γαμπρού, θεωρείτο ντροπιασμένη και θα ζητούσε ικανοποίηση (ατελείωτες βεντέτες).

Αν και υπάρχουν σπάνιες αναφορές όπου οι verginescha νικήθηκαν από τη φύση τους και δημιούργησαν οικογένεια δίχως τιμωρία (κατά την περίοδο του Χότζα, επειδή το καθεστώς προσπαθούσε, μάταια, να σταματήσει αυτό το βάρβαρο έθιμο)

Για τις verginescha έγινε πρώτη αναφορά στην παγκόσμια βιβλιογραφία, στις αρχές του 20ου αιώνα από την Βρετανίδα Edith Durham (1863 – 1944). Ουσιαστική ανάλυση του εθίμου έγινε από την Grémaux, Réné, η οποία στη δεκαετία του ’80 εντόπισε και μελέτησε 120 verginescha (σήμερα υπολογίζονται, περίπου, 40). Η δημοσιογράφος Pera Hristova, φωτογράφησε τις τελευταίες στην ιστορία της ανθρωπότητας. Οι φωτογραφίες εκτίθενται στο Ινστιτούτο Γκέτε (μέχρι 20 Ιουλίου)

Μερικές ερωτήσεις εφήβων ζητάνε απάντηση

Πάει καιρός που διάβασα τις πρώτες μελέτες για τις βεργκινέσκα. Κάθε φορά που επιχειρούσα να το συζητήσω με τους μαθητές μου, τελειόφοιτους Λυκείου, έμενα άναυδος

από την κριτική τους διαύγεια.

Για παράδειγμα, μου έθεταν τα παρακάτω ερωτήματα:

1. Πώς θα λέγονταν οι άνθρωποι που θα έκαναν το ίδιο αλλά από το αντίθετο φύλο; Δηλαδή ένας άντρας που θα υποχρεωνόταν για κοινωνικούς λόγους να υποδύεται τη γυναίκα;
2. Η κοινωνία τους γιατί τους αποδέχεται; Πώς τους αποκαλεί άνδρες, ενώ ξέρει ότι είναι γυναίκες; Είναι “τρελοι” όσοι συμμετέχουν σε αυτόν τον τραγέλαφο;
3. Μήπως παθαίνουν κάτι ανάλογο που παθαίνουμε εμείς οι “ανοιχτόμυαλοι” στην παραλία; Βλέπουμε, δηλαδή, γυναίκες και άνδρες ημίγυμνους και τους ονομάζουμε λουόμενους. Αν τους βλέπαμε με την ίδια ενδυμασία στην αγορά, στο επάγγελμα ή στη βεράντα του σπιτιού τους πως θα τους λέγαμε; Μήπως δε διαφέρουμε και πολύ από την κοινωνία των “ορκισμένων παρθένων”;
4. Σε τι διαφέρουν οι ορκισμένες παρθένες από μία φανατική οπαδό θρησκείας ή αιρέσεων. Οι πρώτες θυσιάζονται και πράττουν κάτι αφύσικο για να σώσουν την οικογένεια τους (ή τουλάχιστον έτσι νομίζουν). Όσοι αφιερώνουν τη ζωή τους στον “Μεσσία” μιας μικρής ή μεγάλης ομάδας γιατί το κάνουν;
5. Όσες φυλακίζονται πίσω από μία μπούρκα “με τη θέληση τους” διαφέρουν σε κάτι από τις ορκισμένες παρθένες;

Περαιτέρω μελέτη:

1. Durham, M. E. 1928. Some tribal origins, laws, and customs of the Balkans. London: George Allen & Unwin.
2. Grémaux, René, 1994. “Woman becomes man in the Balkans”. In *Third Sex, Third Gender*, ed. Gilbert Herdt. New York: Zone Books.
3. Dickemann, Mildred. 1997. “The Balkan Sworn Virgin: a Cross-Gendered Female Role”, in Stephen O. Murray and
4. Will Roscoe, eds. *Islamic Homosexualities, Culture, History and Literature*, New York: New York University Press.
5. Young, Antonia. 2000. *Women who become men: Albanian sworn virgins. Dress, body, culture*. Oxford: Berg